

POROČILO O 10. LETNI KONFERENCI AEMI

Organizacija AEMI (Association of European Migration Institutions) je bila ustanovljena leta 1992. Povezuje devetindvajset raziskovalnih migracijskih ustanov iz osemnajstih evropskih držav. To so muzeji, arhivi in inštituti, ki so, razen treh, vsi pomembne *nacionalne* ustanove. Zato velja AEMI za najpomembnejšo tovrstno migracijsko organizacijo v Evropi, v kateri je devet desetih izseljenskih raziskovalnih ustanov. Od njene ustanovitve je bil edini predstavnik iz Slovenije Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Letošnja konferenca, ki je potekala od 27. do 30. septembra 2002 v Stavangerju na Norveškem, pa je bila še posebno pomembna za **Slovenski etnografski muzej**, saj je bil na plenarnem zasedanju konference **sprejet v AEMI kot njen polnopravni član**. Zato bi rada najprej predstavila organizacijo AEMI, nato pa tudi program njene letošnje konference, ki sem se je udeležila kot predstavnica Slovenskega etnografskega muzeja.

V AEMI so združene raziskovalne migracijske ustanove iz Anglije, Danske, Finske, Francije, Hrvaške, Irske, Islandije, Italije, Luxemburga, Nemčije, Norveške, Poljske, Portugalske, San Marina, Severne Irske, Slovenije, Škotske in Švedske. S stališča Slovenskega etnografskega muzeja so gotovo najbolj zanimivi **muzeji**, ki so zastopani v AEMI. »Muzejsko skupino« sestavljajo: German Emigrant Museum¹, San Marino Emigrant Museum, The Norwegian Emigrant Museum, Museum of Scotland International, Ulster-American Folk Park at the Centre for Migration Studies in N. Ireland, The Immigrant Museum of Denmark, Liverpool Merseyside Maritime Museum (Emigration Gallery) in sedaj tudi Slovenski etnografski muzej.

Vsi muzeji so pomembne nacionalne ustanove. Najstarejši med njimi je Norveški izseljenski muzej, ki je bil ustanovljen leta 1952, tedaj v okviru Etnografskega muzeja. Postopoma se je osamosvajal in si leta 1988 pridobil status samostojnega nacionalnega norveškega izseljenskega muzeja. Znamenit

¹ Imena ustanov navajam v angleškem jeziku, kot so navedene v programu AEMI, da bi se izognila morebitnim nejasnostim pri prevodu.

je Ulster-American Folk Park, izseljenski muzej na prostem, ki deluje skupaj z osrednjim izseljenskim raziskovalnim centrom v bližini mesta Omagh v Severni Irski. Ustanovljen je bil leta 1977.

Drugi muzeji so bili ustanovljeni kasneje, v 80. in 90. letih 20. stoletja. Njihova muzejska predstavitev je različna. Liverpoolski pomorski muzej (ustanovljen leta 1980) se na razstavi Emigrant Gallery osredotoča na historični prikaz odhoda izseljencev v svet. Iz pristanišča v Liverpoolu je namreč v letih od 1830 do 1930 odplulo iz Evrope devet milijonov izseljencev, zlasti v ZDA. Podoben koncept ima tudi Nemški izseljenski muzej v Bremenhafnu (ustanovljen leta 1985), katerega stalna postavitev je v nastajanju. Temeljila pa bo na historičnem prikazu odhoda sedmih milijonov izseljencev iz pristanišča v Bremenhafnu v letih od 1830 do 1960. Škotski izseljenski muzej (ustanovljen leta 1998) in Izseljenski muzej v San Marinu (1997) pa tako kot norveški in irski prikazujeta življenje izseljencev v novem okolju, njihove poklice in dejavnosti, življenje izseljencev povratnikov itd. 363

Pridruženi član evropskim migracijskim muzejem je Ellis Island Immigration Museum. Uredili so ga v prostorih nekdanjega sprejemnega centra, ki so ga zgradili leta 1882. V času množičnega priseljevanja v ZDA je sprejel preko 500.000 priseljencev letno. Deloval je do leta 1954. Leta 1990 so prenovljenega odprli kot muzej.

Vsi muzeji so zelo dobro predstavljeni na spletni strani AEMI (www.aemi.dk), letne konference pa so tudi dobra priložnost za izmenjavo katalogov in drugih strokovnih muzejskih publikacij.

Poleg muzejev so za muzejsko delo zanimivi tudi *migracijski centri*, ki imajo široka področja delovanja. Sestavljeni so iz muzejskega, arhivskega in raziskovalnega oddelka. V to skupino sodijo The Norwegian Emigration Center, The Icelandic Emigration Center in Finland Institute of Migration. Štirje centri pa vključujejo samostojne migracijske muzeje, in sicer so to The Swedish Emigrant Institute, The Migration Documentation Centre in Luxemburg, France Generiques (Pariz), Sweden Immigrant Institute.

Razstave vseh centrov so zelo zanimive, vendar lahko ocenimo, da sta najbolj etnološko koncipirani stalni postavitvi v Švedskem izseljenskem inštitutu in v Islandskem izseljenskem centru. Slednjo so pripravili v sodelovanju s tamkajšnjim Etnografskim muzejem, ki tudi hrani njihovo gradivo.

Pomembna v AEMI je tudi skupina *arhivov* in knjižnic z migracijskimi (zlasti izseljenskimi) bazami podatkov. To so The Danish Emigration Archives, Historic Emigration Office (Hamburg, Nemčija), Centro Studi Emigracione Roma, The Emigration Database - John F. Kennedy Trust (Irska), Research Centre German Emigrants in the USA, Sogn og Fjordane Emigration Databases (Norveška, Bergen), National Library of Norway (Norwegian - American Collection), The North Frisian Emigrant Archive (Nemčija).

Arhivi so bili ustanovljeni med prvimi, v 60. letih 20. stoletja. Hranijo izredno bogato in raznovrstno izseljensko gradivo in pomenijo pravo nacionalno

bogastvo posameznih držav. V arhivih so shranjeni potni listi, ladijski sezname potnikov, osebni dokumenti, izseljenska pisma, njihovi dnevniki in biografije, knjige, revije, časopisi. Sezname potnikov so računalniško obdelani in dostopni vsem. Zgodovinska izseljenska pisarna v Hamburgu ima na primer računalniško obdelane podatke o približno petih milijonih izseljencev, ki so odpluli iz tega пристаниšča v letih od 1850 do 1934. Tudi drugi arhivi imajo javnosti dostopno gradivo (pisma, dnevnike itd.) na mikrofilmih in zgoščenkah.

364 V AEMI pa so vključeni tudi *inštituti*, katerih delo temelji pretežno na teoretskem znanstvenem raziskovanju migracijskih tem. V to skupino lahko uvrstimo Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Inštitut za migracije in etnične študije v Zagrebu, The Institute for Polish Diaspora and Ethnic Studies, Centre for the Study of Migrations and Intercultural Relations (Portugalska, Lizbona), Centro Studi Migracione (Italija, Tramonti), The Island Emigrant Institute.

Gostitelj letošnje plenarne konference AEMI je bil Norveški izseljenski center, ki deluje v Stavangerju na jugu Norveške. Na konferenci je bilo prisotnih osemindvajset udeležencev, ki so zastopali štirinajst migracijskih ustanov iz dvanajstih evropskih držav. Osrednja tema letošnje konference je bila raziskovanje različnih vidikov izseljencev povratnikov. Tej temi je bil namenjen prvi dan konference. Poslušali smo sedem izčrpnih strokovnih predavanj, ki so nam jih predstavili predavatelji iz Luxemburga, Poljske, Norveške in Slovenije (dr. Janja Žitnik z Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU). Drugi dan je bil namenjen predstavitvam skupnih raziskovalnih projektov, ki potekajo v okviru AEMI. Trenutno je v teku šest skupnih projektov, vanje pa se vključujejo članice na podlagi svojih raziskovalnih interesov. Predstavljeni so bili tudi trije novi projekti. Med njimi utegne biti projekt raziskovanja načinov življenja izseljencev povratnikov in njihovih vplivov na domače okolje zanimiv tudi za Slovenski etnografski muzej. Projekt bo vodil Norveški izseljenski center. Raziskovanje bo temeljilo na terenskem delu, rezultate raziskav pa naj bi nato primerjali in tako ugotovili podobnosti in razlike v posameznih državah, kjer se bo raziskovanje izvajalo.

Zadnji dan je bil namenjen sklepnemu delovnemu sestanku. Na njem je bil izvoljen novi predsednik AEMI. Dosedanjega, Knuta Djupedala, sicer direktorja Norveškega izseljenskega muzeja, ki je funkcijo predsednika AEMI opravljal kar deset let, je nadomestil dr. Brian Lambkin, direktor Izseljenskega centra in muzeja iz Omaghe, Severna Irska.

Sklepni del srečanja je vsako leto namenjen tudi sprejemu novih članov. Selekcija je dokaj močna, letno sprejmejo le enega ali dva člana. V letu 2001 sta bila sprejeta Scotland Museum of International in France Generiques. Letos je to uspelo Slovenskemu etnografskemu muzeju. Postopek za sprejem v AEMI poteka v več fazah. Najprej je potrebno podati pisno vlogo, ki mora vsebovati natančno obrazložitev dela institucije na področju migracijskih vsebin. Člani morajo biti seznanjeni z vlogo vsaj tri mesece pred plenarnim zasedanjem. Vlogi

mora biti priloženo tudi priporočilo enega od članov AEMI. Za Slovenski etnografski muzej ga je prijazno podal Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Na zasedanju letne konference pa mora predstavnik institucije svoje delo članom predstaviti osebno, v obliki krajšega referata. Kot kustodinja kustodiata za slovenske izseljence, zamejce in tuje etnične skupine v Sloveniji sem pripravila ustrezno gradivo in delo Slovenskega etnografskega muzeja na konferenci tudi osebno predstavila.

Članstva v AEMI smo se v Slovenskem etnografskem muzeju zelo razveselili, saj pomeni priznanje našemu dosedanjemu delu in tudi zaupanje v izpeljavo naših bodočih načrtov, tako na področju izseljenskega gradiva kot našega muzeja v celoti. Je edini muzej v Sloveniji, ki je svoje dotedanje delo na področju izseljenstva, zamejstva in tujih etničnih skupin pred leti nadgradil s samostojnim kustodiatom za navedena področja. Ker v Sloveniji nimamo izseljenskega muzeja, je zelo pomembna tudi vključitev izseljenskega gradiva v stalno razstavo, ki jo pripravljamo v Slovenskem etnografskem muzeju. Ker pa je veliko izseljenskih postavitev v evropskih institucijah plod dela v 80. in 90. letih 20. stoletja, je pomembna tudi ugotovitev, da Slovenski etnografski muzej na tem področju bistveno ne zaostaja. Članstvo v AEMI nam omogoča tudi vsakokratna strokovna povezovanja z vsemi njenimi članicami in, ne nazadnje, tudi lažje konkuriranje za evropska finančna sredstva.

Daša Hribar